

113. VÁMBÉRY RUSZTEM KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Rockport, Mass., 1945. július 31.)

Mélyen tisztelt Elnök Úr,

Kedves Barátom:

A Harc szerkesztősége nagyon hálás volna, ha akár egy cikkben, akár egy interjúban a szept. 1-iki szám részére közölnéd, hogy az angol választási eredménynek Délkelet-Európára s különösen Magyarországra vonatkozólag milyen hatása várható?

Amerikai részről Oszkárt kértem meg ugyanerre.

A kéziratot kérésünk teljesítése esetén légy szíves Schultz I. barátunk címére (325 East 80-ietth Str. New York 21, N. Y.) küldeni, aki távollétemben a nyomdának leadja az anyagot.

Hazulról, eltekintve néhány újságtól, még mindig nincs közvetlen értesülesem.

Őszinte hűséggel és szeretettel

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

114. BÖLÖNI GYÖRGY KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Párizs, 1945. augusztus 2.)

Kedves Elnök úr,

pár hete írt levelemre, melyben hazautazásunk lehetőségeiről és terveimről értesítetek, nem kaptam választ,¹ pedig az idő sürget, és valamit döntenem kell. Itt is megismétlem, hogy feleségemmel még a nyár folyamán, augusztusban szeretnénk hazatérni, és kérdeztem a te szándékaidat. Nem jönnél-e te is velünk? Pallavicinivel² üzentem a külügy-miniszternek, hogy Károlyi és az én hazatérésem érdekében várjuk a kormány hivatalos intézkedéseit. Remélem, hogy ez alkalommal mégiscsak cselekednek, és elég hamarosan. Repülőgép-lehetőségek a következők: Tillon légügyi miniszter felajánlotta, hogy hazavitet Prágáig vagy Bukarestig, talán most már Bécsről is lehet szó. Az amerikaiaknak, akikkel Pallavicini ment, Párizs-Nápoly, Nápoly-Budapest vannak járataik. Míg a kormánytól a válasz megérkezik, az oroszoknál is utánanézek az én engedélyemnek. Mindenképpen szeretném tudni tehát, hogy mit határoztál, és mik a terveid. Egyáltalában kívánsz-e most hazatérni, s ha nem, mik az akadályai. Ha pedig nem szándékoznál most jönni, abban az esetben közöld velem legalább röviden mihez tartás végett elvi álláspontodat, kívánságaidat és a hazai helyzetről felfogásodat és célkitűzéseidet. Bár azt hiszem, hogy tökéletesen azonosak az elgondolásaink, mégsem szeretnék tájékoztatlanságból a részletekben sem valami olyat tenni, amit nem óhajtanál és nem találnál célszerűnek vagy szükségesnek. Azt hiszem, néhány rövid pontban is össze lehetne foglalni programodat és kritikádat. Úgy látom, a kiscgazdák jobboldali mozgolódását (Eckhardt mellett) visszaszorították. Én a kis parasztok kialakítását tartom igen fontosnak.

Mihamarabb várom leveledet, mert a napok múlnak. Most a repülőpostával mégis gyorsabb a levélváltás.

Sok szeretettel és a régi nagyrabecsülő ragaszkodással

Bölöni György

16, Re Théophraste Renaudot, Paris (XVe)

P. S. Nittiék pár hete hazatértek Olaszországba.³

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti). Közli: KMVÍ II. 381-382.

¹ Eszerint Károlyi július 30-i távirata és Bölöni levele keresztezték egymást.

² L. e. kötet 102. sz. levelét.

³ Francesco Nitti olasz liberális politikus, 1919–20-ban miniszterelnök. 1924-től Párizsban élt, jó kapcsolatban volt Károlyival. Hazatérése után szenátor lett, 1953-ban halt meg.

115. GARBAI SÁNDOR KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Párizs, 1945. augusztus 8.)

Kedves elnököm, Kedves Mihály!

Július 27-én kelt nagybecsű soraidat megkaptam. Nagyon örülök, hogy az angol Munkáspárt hatalomra jutását Te is úgy ítéled meg, amiként én.

Meg vagyok győződve, hogy a dolgozó osztályoknak a szocializmusért, a világ békéjéért folytatott harcában új fejezetet jelent az angol népnek a Munkáspárt felé való fordulása.

Az európai reakciónak valóban likvidálnia kell [sic!]. De közel vagyunk ahhoz is, hogy a dolgozó tömegeket egy helyes szocialista akcióprogram alapján a kapitalizmus anarchikus rendszeréből a kollektív gazdasági rend keretébe átvezessük. Itt valóban szükség van, amiként jelzed is, egy okosan megválasztott és kiformált szintézisre, mely a Kelet és Nyugat szocializmusát közös nevezőre hozza. Még akkor is hasznos volna az ilyen, ha egyelőre egymás felfogásának tolerálásával kezdődnek.

Az egymás ellen való harcnak meg kell szünni. A szocializmusért való felsorakozás széles területén úgy a nyugati iránynak, mint a keletinek megvan a helyzeti adottsága, egymástól elütő miliője, s mindegyik a maga területén példát adó módon előmozdíthatja a kollektív termelés megalapozását, a tömegek állandó foglalkoztatását. Az egymás álláspontjának tolerálásával megsemmisülne minden reakciós törekvés, mely arra vár, hogy mind a kettőre lesújthasson, és azokat megsemmisítse.

Így látom én!

Ez indít arra is, hogy leveled ama részével is foglalkozzam, amelyben írod, hogy amíg hazajutunk, tartsak szorosabb viszonyt a Bölöni-féle „Magyar Függetlenségi Mozgalommal”. Ezeket a nagyon helyén lévő szavakat azonban Bölönihez kellett volna intézned, mert nem rajtam múlik, hogy a MFM-nál szorosabb viszonyom nincs, minthogy tag vagyok én is ebben a mozgalomban, hanem Bölönin, aki érthetetlen okokból megakadályozza, hogy én itt közreműködjem.

Bölöni felszólíthatott volna engem régen az együttműködésre, de nem tette, inkább felhívott névtelenebb és jelentéktelenebb embereket. Sőt azt is megtette, hogy egy ízben az MFM egyik szekciója meghívott egy előadás megtartására a Magyar Házba. Ezt meg is tartottam. A két magyar forradalom volt a tárgy. Óriási hatás! Eredmény: Bölöni megtiltotta, hogy a szekciók engem további előadásra felkérjenek. Írtam egy cikket is Bölöni lapjába, a Magyar Szemlébe. „Magyarország felépítése” volt a téma. Bölöni nem közölte.

Ilyenformán hogy képzeled a szorosabb együttműködést?

A párizsi MFM mozgalom az itteni magyar kommunista párt kontrollja alatt áll! Ez a párt pedig nem engedi meg, hogy a Magyar Házba, melyet erőszakkal elfoglaltak, szociáldemokrata pártszervezet betegye a lábát.

Én pedig az itteni szociáldemokrata Világosság szervezetével tartok, és ezekkel együtt igénylem, hogy ez a szervezet szintén kapjon a Magyar Házban hetenként egyszer egy termet előadás céljaira. De ezt nem tudjuk Bölöniéknél keresztülvinni, mert ők ebben „politizálást” látnak, és szerintük az MFM „nem politizál”.

Te nagyon bölcsen jártál el, amikor Londonban megszüntetted az ottani emigráns-szervezeteket, nehogy ellentétbe jussanak az otthon felfejlődő mozgalommal. A Bölöni